

ARIEL DORFMAN și ARMAND MATTELART

Cum îl citim pe Donald Duck

Ideologia imperialistă
în benzile desenate Disney

Redactare: Oana Uiorean
Tehnoredactare: Georgian Constantin
Design copertă: Georgian Constantin
Traducere: Diana Ciornenschi

Găsești toate cărțile noastre pe
dezarticulat.ro/product-category/cartsi/

Citește-ne pe
www.trepanatsii.ro

Susține editura noastră cu o donație pe
www.patreon.com/dezarticulat666

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DORFMAN, Ariel
Cum îl citim pe Donald Duck / Ariel Dorfman &
Armand Mattelart. - București : Dezarticulat, 2023
ISBN 978-606-95823-5-0

I. Mattelart, Armand
741.5
32

© Editura Dezarticulat, București, 2023

Cuprins

INTRODUCERE LA CEA DE-A PATRA EDIȚIE.	5
PREFAȚĂ LA EDIȚIA ÎN LIMBA ENGLEZĂ.....	19
PROLOG DE RAȚOLOG.....	25
INTRODUCERE: INSTRUCȚIUNI PENTRU A DEVENI GENERAL ÎN CLUBUL DISNEYLAND.....	29
I. UNCHIULE, CUMPĂRĂ-MI UN CONTRACEPTIV.....	45
II. DE LA COPIL LA SĂLBATICUL NOBIL.	67
III. DE LA SĂLBATICUL NOBIL LA LUMEA A TREIA.	86
IV. MARELE PARAȘUTIST.	119
V. MAȘINA DE IDEI.....	145
VI. EPOCA STATUILOR MOARTE.....	173
CONCLUZIE:.....	214
SĂ-I DĂM PUTEREA LUI DONALD DUCK?.....	214
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.	227
ANEXĂ: DONALD DUCK VS. SOCIALISMUL CHILIAN: UN SCHIMB DUPĂ PRINCIPIILE UTILIZĂRII CINSTITE.....	276
NOTE	289

INTRODUCERE LA CEA DE-A PATRA EDIȚIE

În urmă cu 42 de ani, în iulie 1975, un funcționar oarecare din cadrul Departamentului de Reglementare a Importurilor al Serviciului Vamal SUA, al cărui nume s-a pierdut odată cu trecerea timpului în subteranele birocrăției, a dat peste un transport sosit din Londra al unei cărți intitulată *Cum îl citim pe Donald Duck* și a decis că cele 4 000 de exemplare pe care International General, editura din Marea Britanie, încerca să le aducă în Statele Unite ale Americii trebuiau confiscate, deoarece constituiau o încălcare a drepturilor de autor ale Corporației Disney. Considerând că este vorba despre o „copie piratată”, cartea a fost, prin urmare, „reținută” în conformitate cu prevederile Legii privind Drepturile de Autor (Titlul 17 U.S.C. 106). Autoritățile au invitat cele două părți aflate în litigiu (editura și Disney) să depună petiții în așteptarea unei decizii finale cu privire la soarta cărții.

Am avut grijă să folosesc cuvântul „reținută” (respectiva Divizie a Departamentului Trezoreriei a declarat, de asemenea, că acea carte fusese „confiscată” și era „în custodie”), pentru că violențele împotriva acestei critici la adresa lui Walt Disney și a ideologiei lui imperialiste, pe care o scrisesem împreună cu sociologul belgian Armand Mattelart, modul în care a fost tratată, asemenea unui străin inamic ce încerca să încalce granițele țării celor liberi și a patriei celor curajoși, a reprezentat încă o formă de agresiune împotriva manifestului

nostru. Publicat în 1971 în timpul revoluției din Chile, acesta a fost lăsat pradă apei și focului după ce guvernul lui Salvador Allende, președintele nostru ales conform constituției, care încerca să instaureze socialismul prin mijloace pașnice, a fost înlăturat printr-o lovitură de stat. În vâltoarea violențelor ce au urmat, mii de patrioți au fost uciși și alte sute de mii au fost încarcerati, torturați și trimiși în exil.

Apă: zece mii de exemplare din cea de-a treia ediție a acestei cărți, care devenise un bestseller de succes, au fost luate dintr-un depozit de Marina Militară și aruncate în golful Valparaiso.

Și foc. La câteva zile după preluarea controlului asupra democrației noastre de către neofasciști, pe 11 septembrie 1973 („celălalt” 11 septembrie), eu mă ascundeam într-o casă secretă când am văzut din întâmplare, la televizor, o transmisie în direct a unui grup de soldați care ardeau cărți – printre care se afla și a mea, *Para Leer al Pato Donald*. Nu am fost întru totul surprins de această flacără inchizitorială. În lunile de după publicarea sa, acest asalt sardonice asupra benzilor desenate Disney și a modului în care ele promovau insidios o viziune asupra lumii și valori potrivnice oricărei revoluții, a atins o coardă sensibilă în rândul dreptei chiliene. Evitasem să fiu călcat de un automobilist furios care striga „Viva el Pato Donald”, fusesem salvat de un tovarăș și de loviturile sale experte de karate din mâinile unei gloate antisemite, iar modestul bungalou în care locuiam împreună

cu soția și cu fiul nostru, Rodrigo, fusese înconjurat de protestatari, copii ai burgheziei ținând în mână pancarte prin care denunțau atacul meu asupra inocenței lor, în timp ce părinții lor spărgeau geamurile sufrageriei noastre cu câteva pietre aruncate cu precizie.

Chiar și așa, era extrem de tulburător să vezi arderea unor cărți la televizor. În parte, mediatizarea a făcut ca evenimentul să fie extrem de public și lipsit de orice fel de rușine. Cumva, crezusem în mod eronat că, după incendiile naziste din mai 1933, unde nenumărate volume considerate subversive și „negermane” fuseseră arse (acte incitate de Joseph Goebbels, care le voia un răsunător „Nu decadenței și corupției morale”), astfel de atacuri ar fi fost considerate atât de condamnabile încât făptașii măcar și-ar ascunde faptele de lumea largă. Însă nu, la patru decenii de la rugurile naziste, militarii chilieni transmiteau la televizor ura și intoleranța lor furibundă – și m-au transformat astfel în probabil primul autor din istorie care a avut privilegiul îndoielnic de a-și vedea propria carte arzând datorită unui mediu omniprezent, comun, universal și instantaneu (pe vremea lui Hitler nu exista, din fericire, televiziunea). Dar cel mai alarmant mi s-a părut faptul că o asemenea violență împotriva cărții sugera că acei agresori nu ar fi avut nicio remușcare să atace la fel de virulent pe autorul ei, dacă aș fi avut ghinionul să încap pe mâinile lor. M-am gândit adesea că această experiență m-a ajutat, o lună mai târziu, să accept cu reticență ordinele

Rezistenței de a părăsi Chile pentru a contribui la campania împotriva generalului Pinochet din străinătate. În ceea ce-l privește pe Armand, care a fost expulzat în străinătate, acesta a devenit parte din mișcarea de solidaritate cu cauza chiliană, extrem de răspândită și de ferventă în Franța. El a fost însoțit de soția sa, Michèle, ea însăși scriitoare și cu o contribuție importantă la renașterea culturală din Chile sub Allende.

Am purtat în exil acea imagine a incinerării cărții noastre și am avut la dispoziție mulți ani să meditez la sensul ei profund și disperat. Intenționasem să luăm în derâdere compania Disney și pe Donald Duck, să vaccinăm poporul chilian împotriva molimei visului american și a ideologiei sale necruțătoare, lacome și vorace. În schimb, la fel ca Chile însăși, cartea fusese mistuită într-o conflagrație fără de sfârșit, dreptul său la viață fiind la fel de precar ca viețile muncitorilor, țăranilor și studenților care ne inspiraseră să o scriem, al căror drum spre un viitor al emancipării ne cerea să ne emancipăm propriile minți și să ne imaginăm că exploatarea, asuprirea și minciunile nu aveau să dăinuie veșnic. Cartea noastră credea, la fel ca mulți militanți din Chile, că societatea este creată de om și, prin urmare, poate fi schimbată radical de oameni obișnuiți. Faptul că militarii uneltitori și stăpânii lor civili din oligarhie fuseseră finanțați de guvernul american și de C.I.A., că Nixon și Kissinger destabilizaseră experimentul Allende, a oferit arderii cărții care a demascat capcanele întinse de Statele Unite un iz amar

de înfrângere. Fuseserăm atât de convingși că vorbele noastre – și muncitorii protestatari care le-au inspirat – erau mai puternice decât Imperiul și acoliții săi. Acum, Imperiul își demonstrase puterea, iar noi eram cei care aveam de suferit. Revoluționarii erau morți, se ascundeau sau erau alungați, iar „Băieții din Chicago”¹ și politicile lor nemiloase de capitalism *laissez-faire* violent au fost dezlănțuite în Chile, un laborator pentru experimentele în stilul Milton Friedman care aveau să pună în curând stăpânire pe Anglia și pe Statele Unite ale Americii în epocile Thatcher și Reagan (și care încă domnesc în rândul atât de multor conservatori și demoni locali).

Și totuși, chiar dacă atât de multe exemplare ale cărții *Para Leer al Pato Donald* fuseseră distruse (și multe altele deveniseră la fel de clandestine ca însăși rezistența chiliană, așteptând șansa de a ieși la iveală și a se plimba din nou pe bulevardele din Santiago), cartea în sine era destul de vie și era tradusă în zeci de limbi, printre care și engleza, în versiunea excelentă a lui David Kunzle. Dacă acel „manual de decolonizare”, pentru a folosi cuvintele marelui John Berger, nu putea circula în țara care îi dăduse naștere, volumul *Cum îl citim pe Donald Duck* ar fi putut pătrunde în țara care îi dăduse naștere lui Walt Disney, astfel încât să putem continua să-i luăm în

---

¹ Chicago Boys, economiști din America Latină care studiaseră la Universitatea din Chicago, SUA, sub conducerea lui Milton Friedman, a cărui gândire a stat la baza reformelor neolibérale inițiate în anii '70 și '80. Au fost principalii consultanți economici ai dictatorului militar Augusto Pinochet și au susținut politicile acestuia menite să descompună structurile economice socialiste inițiate de președintele Salvador Allende. (n. red.)

derâdere pe el, pe discipolii și pe fanii săi.

A devenit însă evident în scurt timp că nicio editură din Statele Unite nu era dispusă să publice cartea, așa cum făcuse curajosul nostru editor Seth Siegelau. În paginile acesteia, pentru a ne ilustra și dovedi argumentele, am reprodus o serie de imagini din benzile desenate cu Donald Duck și Mickey Mouse (care circulau în masă în țara noastră și pe atâtea alte meleaguri care erau considerate atunci ca făcând parte din Lumea a Treia). Evident, nu cerusem autorizație de la Corporația Disney, care deținea drepturile asupra imaginilor pe care noi le sustrăsesem (dar ei ne ceruseră oare permisiunea pentru a otrăvi mințile oamenilor noștri?). Și cum Compania lui Walt este faimoasă (sau infamă) pentru felul în care își apară materialele și personajele protejate prin drepturi de autor cu o armată de avocați și amenințări, acest istoric de litigii i-a făcut pe editorii americani să refuze orice fel de publicare.

Așa că am fost evident neliniștiți atunci când strategia noastră de a ajunge la cititorii americani prin importul a mii de exemplare tipărite în Anglia a fost zădărnicită de Departamentul Trezoreriei. Avea să sufere *Cum îl citim pe Donald Duck* aceeași soartă în Statele Unite democratice, dar capitaliste, pe care o avusese în dictatorialul (și super-capitalistul) Chile?

Centrul pentru Drepturi Constituționale ne-a preluat cazul și am prins curaj când am văzut că avocatul șef care

coordona cazul nu era nimeni altul decât Peter Weiss, foarte apreciat în domeniul drepturilor de autor. Îl cunoscusem în martie 1974 la Roma, unde călătorisem pentru a preda o serie de documente despre represiunea din Chile, scoase în secret din țară, ca probe care urmau să fie prezentate la cel de-al Doilea Tribunal Russell², organizat de senatorul italian vizionar Lelio Basso. Peter, care avea silueta suplă a lui Don Quijote, dar era mult mai puțin naiv și cu siguranță mult mai eficient, venise la Roma pentru a insista cu privire la necesitatea de a-l pune sub acuzare pe Henry Kissinger pentru crime de război – era prima dată când auzeam un astfel de argument, o acuzație profetică. În orice caz, ne aflam pe mâini bune, iar eu și Angelica am petrecut ore îndelungate în exilul nostru din Paris, împreună cu Armand Mattelart și cu editorul nostru, Seth Siegelau, elaborând tot soiul de motive pentru care inserarea acelor imagini de la Disney în analiza noastră reprezenta „utilizare cinstită”. Și, după ce am trimis o scrisoare intitulată „Șase motive pentru care fără imaginile din benzile desenate cartea nu există”, am așteptat rezultatul cu sufletul la gură.

Iar la 9 iunie 1976, Eleanor M. Suske, director al Departamentului de Reglementare a Importurilor, a

---

² Cunoscut de asemenea sub numele de Tribunalul Internațional pentru Crime de Război, Tribunalul Russell a fost un tribunal al poporului organizat la inițiativa filosofului Bertrand Russell cu scopul de a judeca guvernul SUA și aliații săi pentru încălcări ale dreptului internațional săvârșite în războiul din Vietnam. Al Doilea Tribunal Russell s-a ocupat de crimele dictaturilor militare din Argentina, Brazilia și Chile. (n. red.)

pronunțat hotărârea conform căreia „cărțile nu constituie copii piratate ale niciunui drept de autor al companiei Walt Disney înregistrat la vamă”. Victoria noastră a fost redusă de faptul că avocații Disney nu au contestat decizia și nu au deschis un proces în acest sens, astfel încât cazul nu a creat un precedent judiciar. A fost, cu toate acestea, o realizare majoră în domeniul drepturilor de autor. După cum a afirmat filosoful John Shelton Lawrence în cea mai bine informată examinare a incidentului, inclusă în această ediție ca postfață, acel episod a sfârșit prin a fi ceva „unic în istoria studiilor și publicațiilor din domeniul vizual”. Dar, după cum observă Lawrence, a existat un „inconvenient major în hotărârea pronunțată de Departamentul de Reglementare a Importurilor”. Doar 1 500 de exemplare au primit autorizația de a intra în țară. Restul transportului, conform unei clauze obscure (sub titlul 17, secțiunea 16 din Codul Statelor Unite) a fost interzis, împiedicând mulți cititori americani să se familiarizeze cu textul și transformând acele câteva exemplare în obiecte de colecție.

Au trecut mai bine de patru decenii de când acea hotărâre monumentală a Departamentului Trezoreriei ne-a oferit dreptul de a folosi benzile desenate Disney și, în același timp, a limitat accesul cititorilor americani la critica noastră.

Și abia acum, în toamna lui 2018, ca o replică la arderea cărții în Santiago în acea zi fatală de septembrie 1973, abia acum textul cărții *Cum îl citim pe Donald Duck* este publicat

integral în țara lui Disney, datorită curajului, ingeniozității și determinării editorilor noștri de la OR Books, John Oakes și Colin Robinson.

Este interesant – și poate chiar ironic? – că volumul nostru, interzis și înecat, persecutat și ars, a reușit în sfârșit să treacă granița în Statele Unite tocmai atunci când cetățenii săi, animați de un val de nativism, xenofobie și manipulare, au ales președinte un alt Donald (care însă seamănă mai mult cu unchiul lui Donald, Scrooge McDuck), pe baza promisiunii sale de a „ridica zidul”³ și de a „face America măreață din nou”, o întoarcere la America aparent necomplicată pe care Disney și-a imaginat-o, în mod arhetipal, ca fiind eternă și pură, și care îl umple pe Trump, ca și pe mulți dintre adepții săi, de o vagă nostalgie.

Faptul că ideile noastre, făurite în focul și speranța revoluției chiliene, au ajuns pe aceste țărmuri atunci când atât de mulți americani își pun întrebări cu privire la condițiile care i-au permis cuiva precum Trump să-i reprezinte și să întruchipeze semnificația națiunii și direcția ei, este cu siguranță o coincidență care duce la întrebarea inevitabilă: pot învăța americanii ceva din această carte, care a fost resuscitată tocmai în acest moment dificil de criză? Îl putem citi pe Donald Trump cu ajutorul cărții care a susținut că este

---

³ Trimiterea este la Donald Trump, al 45-lea președinte al SUA, ale cărui principale promisiuni electorale au fost de a ridica un zid la granița SUA cu Mexic pentru a opri imigrația și de a reda Americii o presupusă măreție din trecut. (n. red.)

necesar să descoperim cum să-l citim pe Donald Duck?

Fără îndoială, valorile pe care le-am condamnat în carte, astfel încât să nu copleșească și să perturbe revoluția chiliană – lăcomia, ultra-competitivitatea, individualismul excesiv, asuprirea persoanelor cu pielea mai închisă la culoare, suspiciunea și batjocura față de străini (mexicani, arabi, asiatici), toate acestea îndulcite de un fals crez al unei fericiri imposibil de atins – sunt cele care îi animă pe mulți dintre susținătorii lui Trump și, cu siguranță, pe însuși agresivul miliardar. Dar poate că aceste ținte sunt prea evidente. Mai important este păcatul cardinal al inocenței lui Disney, incapacitatea Americii pe care el o exporta (și pe care o vindea propriului său popor) de a-și recunoaște propria istorie. Fără o astfel de ștergere a istoriei și fără o amnezie recurentă cu privire la fărâdelegile și violențele din trecut (înrobirea persoanelor de culoare, exterminarea populației indigene, masacrarea muncitorilor în grevă, persecuția și deportarea străinilor și a rebelilor, aventurile imperialiste și militare, invazia și anexarea de teritorii străine, complicitatea cu dictaturi de pe toate continentele), viziunea pură și imaculată a lui Disney despre lume se năruie. Numai o țară care se cufundă din nou și din nou în această inocență falsă, acest mit al excepționalismului și al bunătății naturale date de Dumnezeu care sunt destinate să stăpânească pământul, ar fi putut să producă o victorie a lui Trump, și doar o recunoaștere a modului în care această inocență este malefică

și înșelătoare poate aborda cauzele acestui triumf, precum și influența uimitoare pe care o are Trump asupra celor care aderă la politicile, personalitatea și filosofia sa (dacă pot folosi acest ultim termen cu referire la un membru atât de incult și de nesăbuit al speciei noastre).

S-ar putea, așadar, ca această carte, care a fost făcută scrum în propria țară din cauza unei lovituri de stat susținute de C.I.A., să poată participa acum minimal la reînnoirea acelei Americi, în timp ce elementele sale morale se examinează pe ele însele în căutarea motivelor care au dus la dezastrul actual. Celor care ar putea obiecta că influența acestei cărți va fi limitată de originea sa „străină”, vreau să le spun că eu însumi am crescut în New York și m-am îndrăgostit de cultura și valorile pe care aveam să le critic mai târziu alături de Armand. Deși perspectiva din *Cum îl citim pe Donald Duck* este categoric chiliană – în momentul în care am scris-o petrecusem deja 17 ani în patria mea adoptivă și devenisem cetățean al său – ea constituie, de asemenea, pentru mine, o reglare de conturi cu Statele Unite care m-au format când eram copil, exact genul de dialog care consider că poate fi benefic pentru americani.

Nu pot să vorbesc în numele minunatului meu partener Armand, dar campania mea împotriva Disney poate fi văzută, în retrospectivă, ca o încercare de a „înfrunta America din interiorul meu, de a o scoate la lumina zilei și de a o arde pe rug”. Și recunosc astăzi că „în goana mea după puritate

și autonomie națională, în dorința mea de a vedea un Chile răsculat, care să extirpeze complet partea americană din mine cu aceeași furie cu care încerca să elimine influența americană din economia țării, am exagerat josnicia Americii și noblețea lui Chile, nu am fost întru totul fidel complexității schimburilor culturale, faptul că nu toate produsele mass-media absorbite din străinătate sunt rele și că nu tot ceea ce producem noi acasă are darul să inspire.”^{#1} Dacă îmi recunosc această limitare, o fac pentru ca noii cititori, în derutantul secol XXI în care trăim, să abordeze cartea noastră cu ochii deschiși, încrezători în posibilitatea că pot nu doar să învețe din aceasta, ci și să contribuie la ea, prin prisma propriilor experiențe emancipatoare.

În acest sens, cel mai semnificativ mod în care *Cum îl citim pe Donald Duck* poate participa la căutarea prin care trece acum poporul Statelor Unite ale Americii nu este, în esență, analiza ideologiei Disney, oricât de fortifiant ar fi un astfel de demers. Recitind acest manifest, ceea ce mă ațâță și mă emoționează este tonul său, insolența, indignarea și umorul prezente pe fiecare pagină. Calcă în picioare toate convențiile academice, se ia singur în derâdere în timp ce-i condamnă pe Donald și pe nepoții și amicii săi, forțând cu exaltare limitele limbajului. În spatele cuvintelor, poți auzi cântecele unui *pueblo* mărșăluind, poți intui actul imens de imaginație de care orice schimbare radicală adevărată are nevoie, credința că alte lumi sunt posibile și la îndemână dacă

suntem suficient de curajoși, de inteligenți și de îndrăzneți pentru a prelua fără teamă frâiele propriei vieți. *Para Leer Al Pato Donald* sărbătorește bucuria.

Acea bucurie pe care am simțit-o la gândul că putem schimba și redefini realitatea nu a dispărut, acea bucurie a luptei, care este cea mai bună răsplată a sa, nu a fost îngropată în Golful Valparaíso sau în focurile din Santiago.

Acea bucurie a emancipării, acea *alegria*, acel spirit al împotrivirii este cel pe care îmi doresc să-l împart cu America, pe măsură ce cartea pe care soldații lui Pinochet nu au reușit să o elimine și pe care avocații lui Disney nu au putut să o împiedice să intre în Statele Unite își găsește în cele din urmă drumul spre noua sa casă, în inima țărâmului care i-a inventat pe Donald Duck și pe Donald Trump. Este aceeași țară care mi-a oferit o primire atât de călduroasă în copilărie, și care poate că va primi acum cu brațele deschise această critică a asupririi și convingerea ei că nu trebuie să plecăm de pe lumea aceasta lăsând-o în urmă așa cum am găsit-o.

Iată-ți rățoiul, domnule Disney.

Zidurile tale nu ne pot ține piept.

Nu scapi tu așa ușor de noi.

- Ariel Dorfman

Durham, Carolina de Nord

Mai 2018

PREFAȚĂ LA EDIȚIA ÎN LIMBA ENGLEZĂ⁴

Faptul că această carte a fost arsă în Chile nu ar trebui să surprindă pe nimeni. Sute de cărți au fost distruse, iar alte mii au fost interzise și cenzurate.

Textul a fost scris la mijlocul anului 1971, în plină revoluție chiliană. Cuprul fusese salvat, pământul era redat țăranimii, întregul popor chilian își recupera industriile care fuseseră, în timpul secolului XX, mijloace de îmbogățire pentru domnii Rockefeller, Grace, Guggenheim și Morgan. Acest proces era de netolerat pentru guvernul Statelor Unite și pentru corporațiile sale multinaționale și trebuia oprit. Au pus la punct un plan, despre care la vremea respectivă s-a bănuțit, iar mai apoi a fost confirmat de Kissinger, Ford și Colby că a fost regizat și finanțat de serviciile secrete ale Statelor Unite. Obiectivul lor: să răstoarne guvernul constituțional din Chile. Pentru a-l atinge, au impus o „blocadă invizibilă”: credite refuzate, piese de schimb cumpărate pentru utilaje industriale neexpediate, iar mai târziu, conturile bancare ale statului chilian din SUA au fost blocate și s-a organizat un embargo care împiedica vânzarea cuprului chilian în întreaga lume.

Două categorii, însă, nu au fost blocate: avioanele,

---

⁴ Traducerea în limba română se bazează pe versiunea în limba engleză apărută la OR Books în anul 2018 în traducerea lui David Kunzle. În faza redactării am consultat și originalul în limba spaniolă apărut la editura Siglo Veintiuno Editores din Mexic în 1975. (nota redacției)

tancurile, navele și asistența tehnică pentru forțele armate chiliene; și revistele, seriarele TV, reclame și sondajele de opinie publică pentru mass-media chiliană, care a continuat, în cea mai mare parte, să se afle sub controlul micului grup care își pierdea privilegiile. Pentru a le putea păstra, împreună cu privilegiile SUA, mass-media lor a pregătit terenul pentru insurecția burgheză care s-a concretizat în cele din urmă câțiva ani mai târziu, la 11 septembrie 1973. Zilnic, cu ajutorul sfaturilor experte primite din SUA, fiecare ziar, fiecare revistă săptămânală sau lunară, fiecare buletin de știri, fiecare film și fiecare carte de benzi desenate, fortifica arsenalul lor de război psihologic. După cum afirma generalul Pinochet, scopul era acela de a „cuceri mințile”, în timp ce, conform spuselor lui Donald Duck (în revista *Disneylandia* publicată în decembrie 1971, care a coincis cu primele mitinguri în masă ale fascismului local, așa-numitul „marș al oalelor și cratițelor goale”), scopul era acela de a „reinstaura regele”.

Dar poporul nu-și dorea nici reinstaurarea regelui, nici a omului de afaceri. Ofensiva culturală populară chiliană, care a fost însoțită de emancipare socială și economică, a luat forme multiple: picturi murale, ziare populare, emisiuni televizate, filme, teatru, cântece, literatură. În toate domeniile de activitate umană, cu grade diferite de intensitate, poporul și-a exprimat voința. Poate că cel mai important element al acestei ofensive a fost reprezentat de activitatea Editurii